

การควบคุม กำกับดูแลการจำหน่ายปุ๋ยเคมีในเขตภาคกลางและภาคตะวันตก

Regulator of chemical fertilizer selling in Central and Western Regions

จิราภา เมืองคล้าย¹ ธีระพล ศิลกุล¹ ละเอียด ปั่นสุข¹ สุวิทย์ สอนสุข² อารมณ์ ทองบุราณ¹ ทวีพร สุกใส¹
ทิตยา ประเสริฐกุล¹ รัตติยา คงเม่น¹ อำนาจ จันทร์กลิ่น¹ สุชาติ เจริญรัตน์¹
ชวฤทธิ์ เสือแก้ว¹ วรวุฒิ พานิชวัฒนะ¹ เขวลิต รักบุญ¹ ชนาภัทร นาคา¹
สภาพร ไส้พงษ์¹ อมรา หาญจวนิช³ วรณรัตน์ ชูติบุตร³
Chirapha Muangkhai¹ Teerapol Silakul¹ Laeiyad Punsuk¹ Suwit Sornsuk² Arporn Thongburan¹
Taweeporn Sooksai¹ Thidtaya Prasertkul¹ Rattiya Kongmen¹ Amnart Janklin¹ Suchart
Charoenrat¹ Chawalit Seuakaew¹ Worawut Panichwattana¹ Chowalit Lakboon¹ Chanapat Naka¹
Staporn Saiphong¹ Omara Hanjawanich³ Wannarut Chutibut³

ABSTRACT

Office of Agricultural Research and Development Region 5 (OARD 5) oversees the areas covering the central and western regions of Thailand, most of which are agricultural areas. According to the OARD 5's monitoring of the places distributing agricultural inputs from 2004-2017, it was found that the number of places for sale of fertilizer having no license has been continuously decreasing to 1.1 percent in 2017. On the other hand, the quality of distributed chemical fertilizer has been increasing at the maximum level of 91.8 percent in 2012. In addition to the inspection of the places for sale and random examination of the inputs, the officials of OARD 5 have developed the database of the issuance of license for sale of agricultural inputs which helps reduce the time of license issuance from 1 hour per 1 license to 5 minutes per 1 license to support the analysis of quality of chemical fertilizer samples randomly examined by the officials. Therefore, the Production and Resources Inspection Development Group has expanded its service for chemical fertilizer analysis in 2008, and as the analysis results are used as evidence in legal proceedings, the Group has applied for ISO/IEC 17025: 2005 certification for chemical fertilizer laboratory in 2012, and it was certified in 2013. In terms of lawsuits filed against the offenders, OARD 5 has brought 286 cases to the court. The decisions have been made for 77 cases in which all of the accused have been sentenced.

Keywords: Control of chemical fertilizer quality

¹ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 (Office of Agricultural Research and Development Region 5)

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรนครสวรรค์ (Nakhon Sawan Agricultural Research and Development Center)

³ กองวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร (Agricultural Production Sciences Research and Development Division)

บทคัดย่อ

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 (สวพ.5) เป็นเขตที่มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จากการควบคุมกำกับดูแลการจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตรของ สวพ.5 ตั้งแต่ปี 2547-2560 พบว่า สถานที่จำหน่ายปุ๋ยที่ไม่มีใบอนุญาตลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 1.1 ในปี 2560 ในทางกลับกันจากการสุ่มตัวอย่างของพนักงานเจ้าหน้าที่ พบว่าคุณภาพของปุ๋ยเคมีที่วางจำหน่ายมีคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสูงสุดถึงร้อยละ 91.8 ในปี 2555 นอกจากการตรวจสถานที่จำหน่ายและสุ่มตรวจคุณภาพปัจจัยการผลิตแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ของ สวพ.5 ยังได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลการออกใบอนุญาตจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร จนสามารถลดระยะเวลาการออกใบอนุญาตจาก 1 ชม./ฉบับ เหลือเพียง 5 นาที/ฉบับ เพื่อรองรับการวิเคราะห์คุณภาพของตัวอย่างปุ๋ยเคมีจากการสุ่มตรวจของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต จึงได้ขยายการให้บริการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีในปี 2551 และเนื่องจากผลการวิเคราะห์ถูกใช้เป็นหลักฐานประกอบการดำเนินคดีทางกฎหมาย กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตจึงยื่นขอการรับรอง ISO/IEC 17025: 2005 ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีในปี 2555 และได้รับการรับรองในปี 2556 ในส่วนของการดำเนินคดีของผู้กระทำความผิดทางกฎหมาย สวพ.5 ได้กล่าวโทษร้องทุกข์ 286 คดี ศาลมีคำพิพากษาตัดสินแล้ว 77 คดี ซึ่งทั้ง 77 คดี ผู้พิพากษา ลงโทษผู้กระทำความผิดทุกราย

คำหลัก : การควบคุม คุณภาพปุ๋ยเคมี

คำนำ

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 (สวพ.5) เป็นเขตที่มีพื้นที่รับผิดชอบ 19 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท กาญจนบุรี นครนายก นครปฐม นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรีราชบุรี ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี ครอบคลุมภาคกลางและภาคตะวันตก โดยมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 22,529,857 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.1 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งหมดของประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) และมีสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีจำนวน 6,018 ร้าน เดิมสำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร (สคว.) เป็นผู้กำกับดูแลสถานที่จำหน่ายปุ๋ยและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้การกำกับดูแลไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นกรมวิชาการเกษตรจึงได้มอบหมายให้ส่วนภูมิภาคทำหน้าที่ดังกล่าว ตั้งแต่ปี 2547 โดยให้ภารกิจนี้อยู่ภายใต้ส่วนถ่ายทอดเทคโนโลยี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรในส่วนภูมิภาค จนในปี 2551 กรมวิชาการเกษตรได้มีคำสั่งที่ 465/255 เรื่อง ตั้งส่วนควบคุมตามพระราชบัญญัติ สวพ. 1-8 ลงวันที่ 3 เมษายน 2551 เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลสถานที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร

นอกจากนี้ในการควบคุม กำกับดูแลสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีของพนักงานเจ้าหน้าที่ มีขั้นตอนของการสุ่มตัวอย่างปุ๋ยต้องสงสัยว่าเป็นปุ๋ยปลอม ปุ๋ยผิดมาตรฐาน หรือปุ๋ยเสื่อมคุณภาพด้วย

ดังนั้น กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สวพ.5 จึงได้เปิดให้บริการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี เพื่อควบคุมตามพระราชบัญญัติปุ๋ย (พ.ร.บ. ปุ๋ย) ในปี 2551 และพัฒนาห้องปฏิบัติการจนได้รับการรับรอง ISO/IEC 17025: 2005 ในปี 2556 ในรายการวิเคราะห์ไนโตรเจนทั้งหมดและขยายขอบข่ายอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. เครื่องแบ่งตัวอย่างปุ๋ยเคมี
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี ได้แก่ Spectrophotometer Flame photometer เครื่องกลั่นไนโตรเจน เป็นต้น

วิธีการ

1. การตรวจใบอนุญาตการจำหน่ายปุ๋ยเคมี เป็นภารกิจที่สำคัญของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปตรวจสอบสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมี ให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ที่ห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อการค้า ขายเป็นนำเข้า ส่งออกหรือนำผ่านปุ๋ยดังต่อไปนี้ ยกเว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

- (1) ปุ๋ยเคมี
- (2) ปุ๋ยชีวภาพยกเว้นปุ๋ยชีวภาพที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 34(7)
- (3) ปุ๋ยอินทรีย์ยกเว้นปุ๋ยอินทรีย์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 34(7)

2. การควบคุมกำกับดูแลคุณภาพปุ๋ยเคมี พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ให้สามารถนำปุ๋ยหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นปุ๋ยในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์ โดยสงสัยเป็นปุ๋ยปลอม ปุ๋ยผิดมาตรฐาน หรือปุ๋ยเสื่อมคุณภาพซึ่งพิจารณาจาก

- 2.1 ประวัติของตัวอย่างปุ๋ย
- 2.2 ฉลากข้างบรรจุภัณฑ์ที่พิมพ์สรรพคุณเกินความเป็นจริง
- 2.3 ยี่ห้อที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนในพื้นที่
- 2.4 ราคาที่ต่ำผิดปกติ
- 2.5 การแจ้งเบาะแส และการร้องเรียน ฯลฯ

ทั้งนี้การเก็บตัวอย่างให้ปฏิบัติตามประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการนำปุ๋ยหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นปุ๋ยในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหรือวิเคราะห์ตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และคู่มือการแบ่งตัวอย่างปุ๋ยเม็ด (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2557) ยกตัวอย่างเช่น กรณีปุ๋ยต้องสงสัยมีจำนวน 100 กระสอบ ให้สุ่มตัวอย่าง 4 กระสอบ นำตัวอย่างปุ๋ยที่สุ่มได้คลุกเคล้าให้เข้ากันจากนั้นทำการทอนตัวอย่างไปเรื่อย ๆ จนเหลือประมาณ 4 กก. แบ่งตัวอย่าง 4 กก. นี้ ออกเป็น 4 ส่วน บรรจุลงในถุงลงนามทั้งเจ้าของร้านและ

พนักงานเจ้าหน้าที่ที่เก็บตัวอย่างผืนดินให้เรียบร้อย ตัวอย่างปุ๋ย 3 ถุง พนักงานเจ้าหน้าที่นำกลับ และอีก 1 ถุง เก็บไว้ที่ร้านพร้อมกับตัวอย่างที่อายัดไว้ จำนวน 4 กระสอบ

3. การจัดทำระบบฐานข้อมูลใบอนุญาตจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ตามที่ สวพ. 1-8 ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดีกรมวิชาการเกษตร ให้เป็นผู้ลงนามในใบอนุญาตจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ใบอนุญาตจำหน่ายปุ๋ย วัตถุอันตราย และเมล็ดพันธุ์ควบคุมนั้น สวพ.5 ได้ดำเนินการเพื่อออกใบอนุญาตดังกล่าว ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2547 ซึ่งจากการปฏิบัติงานพบปัญหาการออกใบอนุญาตที่ล่าช้า ดังนั้น นายสุวิทย์ สอนสุข และนายธีรพล ศิลกุล จึงได้ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลออกใบอนุญาตทั้ง 3 ฉบับ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2547 - สิงหาคม 2549 โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ Microsoft Access 2002 ช่วยในการประมวลผลข้อมูล และสร้างแบบฟอร์มต่าง ๆ ทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติงานของผู้ใช้ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไข และดูแลรักษาฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่องจนได้เป็นฐานข้อมูลการออกใบอนุญาต 1 ฐานข้อมูล

4. การพัฒนาห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมี เพื่อรองรับการวิเคราะห์ปุ๋ยของพนักงานเจ้าหน้าที่

4.1 การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และฝึกอบรมผู้วิเคราะห์

4.2 การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างปุ๋ยเคมีของพนักงานเจ้าหน้าที่ กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต สวพ.5 ได้ขยายขอบข่ายจากการเป็นห้องปฏิบัติการที่ให้บริการวิเคราะห์ ดิน พืช และน้ำ มาวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเพื่อการควบคุมตาม พ.ร.บ.ปุ๋ย ในปี 2551

4.3 การควบคุมคุณภาพการวิเคราะห์

4.3.1 จัดให้มีการสอบเทียบ/ตรวจสอบความใช้ได้ของเครื่องมือและเครื่องแก้วที่มีผลต่อการวิเคราะห์เป็นประจำทุกปี

4.3.2 มีการใช้ตัวอย่างปุ๋ยเคมีที่ทราบค่าที่แน่นอน (Internal Quality Control Sample: IQC sample) ซึ่งจัดทำโดยกลุ่มวิจัยเกษตรเคมี ร่วมทดสอบทุกครั้งและตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมาห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีได้มีการใช้ปุ๋ยเคมีที่เป็น Certified Reference Material (CRM) และ Standard Reference Material (SRM) ร่วมในการทดสอบเพิ่มจากการใช้ IQC sample เพียงอย่างเดียว

4.3.3 เข้าร่วมทดสอบความสามารถระหว่างห้องปฏิบัติการ (Interlaboratory comparison) ที่จัดทำโดยกลุ่มวิจัยเกษตรเคมี ตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปัจจุบันซึ่งในแต่ละปี จะมีห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเข้าร่วมทดสอบไม่น้อยกว่า 50 แห่ง นอกจากนี้ในการทำการเปรียบเทียบความสามารถของห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีของกลุ่มวิจัยเกษตรเคมี ใช้มาตรฐานเดียวกับการทำ Proficiency Testing ทั้งในเรื่องของการเตรียมตัวอย่างและการคำนวณเกณฑ์ยอมรับผลการวิเคราะห์

4.3.4 การทำวิจัยเพื่อตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ (Method Validation) ถึงแม้ว่าห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีจะใช้วิธีวิเคราะห์ที่จัดทำโดยกลุ่มวิจัยเกษตรเคมี (กลุ่มวิจัยเกษตรเคมี, 2551) ซึ่งอ้างอิงตามวิธีวิเคราะห์ของ AOAC (Horwitz and Latimer, 2005) และ OMAF (The National Institute of Agro-environment Sciences, 1987) ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ที่เป็นสากลก็

ตาม เพื่อยืนยันว่าวิธีที่ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 ใช้เป็นวิธีที่เหมาะสม ผู้วิเคราะห์จึงได้
ดำเนินการวิจัย จำนวน 4 เรื่องได้แก่

- 1) ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณแอมโมเนียมไนโตรเจน
ในปุ๋ยเคมี ดำเนินการในปี 2554
- 2) ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณไนโตรเจนทั้งหมด
ในปุ๋ยเคมี ดำเนินการในปี 2555
- 3) ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณฟอสฟอรัสทั้งหมด
ในปุ๋ยเคมี ดำเนินการในปี 2556
- 4) ตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณโพแทสเซียมที่ละลาย
น้ำในปุ๋ยเคมี ดำเนินการในปี 2557

4.3.5 การขอรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025: 2005 ถึงแม้ว่าห้องปฏิบัติการ
ปุ๋ยเคมีจะได้ดำเนินการตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณของไนโตรเจนทั้งหมด ฟอสฟอรัส
ทั้งหมด และโพแทสเซียมที่ละลายน้ำในปุ๋ยเคมีตลอดจนใช้ CRM/SRM ร่วมในการวิเคราะห์ทุกครั้ง และ
เข้าร่วม ทดสอบความสามารถระหว่างห้องปฏิบัติการเป็นประจำทุกปีแล้วก็ตาม แต่เพื่อยกระดับความ
เชื่อมั่นของการทำงานของห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมี กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต จึงได้
ยื่นขอการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025: 2005 ของห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีใน ปี 2555

4.3.6. การเข้าร่วมเครือข่ายของห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ย ห้องปฏิบัติการ
ปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยในส่วนกลางตามนโยบาย
ของกรมวิชาการเกษตร ที่มอบหมายให้สำนักวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ร่วมกับ
สวพ.1-8 พัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยส่วนภูมิภาคให้สามารถตรวจวิเคราะห์ปุ๋ยให้ได้
มาตรฐานเท่าเทียมกับห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยในส่วนกลาง และให้ดำเนินการให้ได้รับการรับรอง
มาตรฐาน ISO/IEC 17025: 2005 ในปี 2555-2556 (อมราและคณะ, 2557)

นอกจากห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 จะเข้าร่วมเครือข่ายกับ
ห้องปฏิบัติการที่ส่วนกลางแล้วห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ. 5 ยังได้ร่วมเครือข่ายกับห้องปฏิบัติการของ
สวพ. ต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคอีก 7 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาศักยภาพของห้องปฏิบัติการในส่วน
ภูมิภาคให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2005 เพื่อยกมาตรฐานการวิเคราะห์ของ
ห้องปฏิบัติการทั้ง 8 เขต ให้มีมาตรฐานเดียวกันและเทียบเท่าสากล (ยสิทธิ์ และคณะ, 2558)

4.4 การลดระยะเวลาการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี การวิเคราะห์เป็นกระบวนการ
พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ของตัวอย่างปุ๋ย ซึ่งถือว่าเป็นของกลางทางกฎหมาย ระยะเวลาที่ใช้วิเคราะห์มี
ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งการถอนอายัดกรณีตัวอย่างปุ๋ยผ่านมาตรฐาน
และการดำเนินการทางกฎหมายในกรณีที่ตัวอย่างปุ๋ยเป็นปุ๋ยปลอมหรือปุ๋ยผิดมาตรฐาน จำนวนวันที่ใช้
วิเคราะห์เป็นสิ่งทีกลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จากกร
ประชุมทบทวนบริหารของระบบคุณภาพ ISO/IEC 17025: 2005 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2558

กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตได้เลือก เรื่อง ระยะเวลาวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเพื่อควบคุมตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย ให้สามารถวิเคราะห์ได้แล้วเสร็จภายใน 21 วันทำการ ซึ่งเป็นประกาศของกรมวิชาการเกษตร ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 เป็นข้อแนะนำในการปรับปรุง และผลักดันเรื่องนี้ให้เป็น Overall Objective ของระบบคุณภาพ ISO/IEC 17025: 2005 ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2559 เป็นต้นมา

5. การดำเนินคดีทางกฎหมาย กรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมาย เช่น ผลการตรวจฉลากไม่ถูกต้องหรือผลวิเคราะห์ตัวอย่างไม่ได้มาตรฐาน ผอ.กลุ่มควบคุมตามพระราชบัญญัติ จะดำเนินการรวบรวมหลักฐานเสนอผู้บังคับบัญชา เพื่อกล่าวโทษร้องทุกข์ผู้จำหน่ายตามคำสั่งกรมวิชาการเกษตร ที่ 486/2552 ลงวันที่ 1 พฤษภาคม 2552 เรื่อง มอบอำนาจและหน้าที่ให้ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1-8 ส่วนการกล่าวโทษร้องทุกข์ผู้ผลิต ให้สำนักนิติการเป็นผู้กล่าวโทษร้องทุกข์ ต่อมาในปี 2555 กรมวิชาการเกษตร ได้มีคำสั่งกรมวิชาการเกษตร ที่ 373/255 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2555 เรื่อง ยกเลิกการมอบอำนาจและหน้าที่ให้ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1-8 และให้ สวพ. 1-8 รวบรวมหลักฐานส่งให้สำนักนิติการกล่าวโทษร้องทุกข์ทั้งผู้จำหน่ายและผู้ผลิต

ผลการดำเนินงาน

1. การตรวจใบอนุญาตจำหน่ายปุ๋ยเคมี จากการตรวจสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมี ในเขตภาคกลางและภาคตะวันตก 19 จังหวัด ตั้งแต่ปี 2551 พบว่ามีสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีไม่มีใบอนุญาตจำหน่ายปุ๋ย จำนวน 457 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 10.2 จากนั้น จำนวนสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีที่ไม่มีใบอนุญาตการจำหน่ายปุ๋ยได้ลดลงเป็นร้อยละ 8.1 และ 7.0 ในปี 2552 และ 2553 ตามลำดับ จนเหลือเพียงร้อยละ 1.1 หรือมีสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายถึงร้อยละ 98.9 ในปี 2560 (Figure 1)

2. การควบคุมกำกับดูแลคุณภาพปุ๋ยเคมี จากการสุ่มตัวอย่างปุ๋ยเคมีเพื่อตรวจสอบคุณภาพระหว่างปี 2548-2560 พบว่า ผลการวิเคราะห์ปริมาณธาตุอาหารหลักในปุ๋ยเคมี ซึ่งได้แก่ ไนโตรเจนทั้งหมด ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ และโพแทสเซียมที่ละลายน้ำ ของตัวอย่างทั้ง 2,563 ตัวอย่าง พบตัวอย่างปุ๋ยผ่านมาตรฐาน 1,918 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 74.8 และพบตัวอย่างที่เป็นปุ๋ยปลอมและปุ๋ยผิดมาตรฐาน 451 และ 194 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 17.6 และ 7.6 ตามลำดับ (Figure 2)

การจะตัดสินว่าตัวอย่างปุ๋ยเคมีใดเป็นปุ๋ยปลอม หรือปุ๋ยผิดมาตรฐาน พิจารณาจากการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มารวมกับค่าคลาดเคลื่อนตามประกาศของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเกณฑ์คลาดเคลื่อนของปริมาณธาตุอาหารรับรองของปุ๋ยเคมี ตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2552 ถ้าพบว่าปริมาณธาตุอาหารใดธาตุอาหารหนึ่งเมื่อรวมกับเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนแล้วยังมีปริมาณธาตุอาหารขาดหายไปจากสูตรเกินร้อยละ 10 จะถือว่าปุ๋ยดังกล่าวเป็นปุ๋ยปลอม แต่ถ้ารวมแล้วมีปริมาณธาตุอาหารขาดหายไปจากสูตรน้อยกว่าร้อยละ 10 จะถือว่าเป็นปุ๋ยผิดมาตรฐาน

จากผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2548-2560 พบว่าจำนวนตัวอย่างปุ๋ยเคมีผ่านมาตรฐานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2550 ที่มีปุ๋ยเคมีผ่านมาตรฐานเพียงร้อยละ 50.6 จากนั้นการผ่านมาตรฐานได้

เพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 91.8 ในปี 2555 และตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมาจำนวนปุ๋ยเคมีที่ผ่านมาตรฐานจะอยู่ในระดับที่มากกว่าร้อยละ 75.0 (Figure 2) และเมื่อพิจารณาเป็นรายธาตุอาหาร พบว่าฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์มีการปลอมสูงสุดเกือบทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับไนโตรเจนทั้งหมด และโพแทสเซียมที่ละลายน้ำ (Figure 3) ซึ่งเมื่อพิจารณาราคาของปุ๋ยเคมีในตลาดโลกก็พบว่าราคา Di-Ammonium Phosphate (DAP) ซึ่งใช้เป็นแม่ปุ๋ยฟอสฟอรัส มีราคาแพงกว่า Urea และ Potassium Chloride ที่ใช้เป็นแม่ปุ๋ยไนโตรเจนและโพแทสเซียมมาก (Index Omundi, 2016) ส่วนปุ๋ยเคมีผิดมาตรฐานพบว่า ไนโตรเจนทั้งหมดผิดมาตรฐานสูงสุดเกือบทุกปี (Figure 4)

จากการควบคุมกำกับดูแลคุณภาพปุ๋ยที่วางจำหน่ายอย่างเข้มงวดของพนักงานเจ้าหน้าที่ สวพ.5 ที่เข้าตรวจสอบสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีอย่างไม่เลือกปฏิบัติและดำเนินคดีกับทุกตัวอย่างที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย สวพ.5 ยังมีการอบรมให้ความรู้กับผู้ประกอบการควบคุมกันไปด้วย โดยกลุ่มถ่ายทอดเทคโนโลยี จากการให้การอบรมตั้งแต่ปี 2547-2560 มีผู้เข้าอบรมไม่น้อยกว่า 10,000 ราย ไม่เพียงแต่คุณภาพของปุ๋ยที่จำหน่ายในเขตความรับผิดชอบของ สวพ.5 จะได้มาตรฐานมากขึ้น ในส่วนของสวพ.4 ก็มีพัฒนาการของปุ๋ยเคมีที่วางจำหน่ายดีขึ้นเช่นเดียวกันโดย สวพ.4 ปี 2551 มีปุ๋ยเคมีผ่านมาตรฐานร้อยละ 39.1 (สวัสดีและคณะ, 2552) จากนั้นจำนวนตัวอย่างปุ๋ยเคมีที่ผ่านมาตรฐานได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70.2, 86.8 และ 79.1 ตามลำดับ ในปี 2552, 2553 และ 2554 (สุพจน์, 2553, 2554; วีระพลและคณะ, 2555)

3. การจัดทำระบบฐานข้อมูลใบอนุญาตจำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ได้ฐานข้อมูลการจัดทำใบอนุญาต 1 ฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานการออกใบอนุญาตของกรมวิชาการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการออกแบบฟอร์มที่กำหนดเป็นลักษณะฟอร์มเมนู ที่ผู้ใช้จะมองเห็นทุกเมนูที่ต้องการอยู่ในหน้าเดียว แต่จัดเป็นหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการใช้งาน ด้านการพิมพ์ใบอนุญาตสามารถเลือกพิมพ์ตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้ หรือเลือกแบบไม่มีแบบฟอร์มได้ การสืบค้นข้อมูลสามารถสืบค้นข้อมูลผ่านฟอร์มต่างๆ ได้ เช่น การค้นหาชื่อผู้ประกอบการ ผู้ควบคุมร้าน เป็นต้น จากการพัฒนาฐานข้อมูลดังกล่าวทำให้ช่วยลดระยะเวลาออกใบอนุญาตจากประมาณ 1 ชม./ใบอนุญาตเหลือเพียง 5 นาที/ใบอนุญาต ฐานข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยในเรื่องของการออกใบอนุญาตเท่านั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลตามพระราชบัญญัติของ สวพ.5 ยังสามารถใช้ฐานข้อมูลในเรื่องของการปฏิบัติงานตรวจสอบสถานที่จำหน่ายปัจจัยการผลิตทางการเกษตร รวมทั้งแจ้งเตือนให้ผู้ประกอบการทำการต่อใบอนุญาตก่อนที่จะหมดอายุ

นอกจากนี้จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านการออกใบอนุญาตจำหน่ายปุ๋ยวัตถุอันตรายและเมล็ดพันธุ์ควบคุม ระหว่างปี 2558-2560 โดยสำรวจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก คุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจในภาพรวมนั้น ผลสำรวจทั้ง 3 ปี พบว่าค่าคะแนนความพึงพอใจอยู่ที่ร้อยละ 89.04-90.31

4. การพัฒนาห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีเพื่อรองรับการวิเคราะห์ปุ๋ยของพนักงานเจ้าหน้าที่

4.1 การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์ และการฝึกอบรมผู้วิเคราะห์ กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตได้รับการจัดสรรเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีจำนวน 11 รายการ ได้แก่ Atomic Absorption Spectrophotometer, Flame photometer ฯลฯ จากกรมวิชาการเกษตรในปี 2549 รวมทั้งส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี ที่กลุ่มวิจัยเกษตรเคมี สำนักวิจัยพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร กรมวิชาการเกษตร จนสามารถเปิดให้บริการวิเคราะห์ได้ในปี 2550 และวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเพื่อการควบคุมตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย ให้ได้ในปี 2551

4.2 การให้บริการวิเคราะห์ตัวอย่างปุ๋ยเคมีของพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ สวพ.5 ได้เริ่มส่งตัวอย่างให้ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 เป็นครั้งแรก ในปี 2551 จำนวน 10 ตัวอย่าง จากนั้น จำนวนตัวอย่างที่ส่งได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึง 427 ตัวอย่าง ในปี 2553 ในทางกลับกันการส่งตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์คุณภาพที่ส่วนกลาง ก็ทยอยลดลงจนเหลือไม่ถึง 40 ตัวอย่างต่อปี ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา (Figure 5)

4.3 การควบคุมคุณภาพการวิเคราะห์

4.3.1 เครื่องมือและเครื่องแก้ว ที่มีผลต่อการวิเคราะห์ได้รับการสอบเทียบ/ตรวจสอบความใช้ได้เป็นประจำทุกปี โดยบริษัทที่ได้รับการรับรอง ISO/IEC 17025:2005 ในขอบข่ายที่ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 ใช้บริการ

4.3.2 มีการใช้ตัวอย่างปุ๋ยเคมีที่ทราบค่าที่แน่นอนร่วมวิเคราะห์ทุกครั้งของการปฏิบัติงาน โดยเริ่มจากมีการใช้ IQC sample ที่ผลิตโดยกลุ่มวิจัยเกษตรเคมีเพียงอย่างเดียว ต่อมาในปี 2555 ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมี ได้ใช้ตัวอย่างปุ๋ยที่เป็น Certified Reference Material (CRM) รวมทั้งใช้ Standard Reference Material (SRM) ซึ่งผลิตโดย National Institute of Standard and Technology (NIST) ของสหรัฐอเมริกา ร่วมวิเคราะห์กับตัวอย่างปุ๋ยเคมีทุกครั้ง ห้องปฏิบัติการจะรายงานผลก็ต่อเมื่อตัวอย่างที่ใช้ควบคุมการวิเคราะห์ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกตัวอย่าง

4.3.3 จากการเข้าร่วมการทดสอบความสามารถระหว่างห้องปฏิบัติการ ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา โดยเข้าร่วมการทดสอบทั้ง 3 รายการ คือ ไนโตรเจนทั้งหมด ฟอสฟอรัสทั้งหมด และโพแทสเซียมที่ละลายน้ำในปุ๋ยเคมี ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 สามารถผ่านการทดสอบทุกครั้งทั้ง 3 รายการ

4.3.4 การทำวิจัยเพื่อตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบ (Method Validation) ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีได้ทำวิจัยเพื่อตรวจสอบความใช้ได้ของวิธีวิเคราะห์ปริมาณแอมโมเนียมไนโตรเจน ไนโตรเจนทั้งหมด ฟอสฟอรัสทั้งหมด และโพแทสเซียมที่ละลายน้ำในปุ๋ยเคมี ระหว่างปี 2554-2557 พบว่ามีค่าความถูกต้องแม่นยำเป็นไปตามมาตรฐานสากลทั้ง 4 รายการ

4.3.5 การขอรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2005 ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 ได้รับการรับรองผลการวิเคราะห์ไนโตรเจนทั้งหมดในปี 2556 จากสำนักมาตรฐานห้องปฏิบัติการกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้รับการรับรองผลการวิเคราะห์โพแทสเซียมที่ละลายน้ำได้ในปี 2558 และอยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อขอการรับรองฟอสฟอรัสทั้งหมดในปี 2560

4.3.6 การเข้าร่วมเครือข่ายห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ย จากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีในสวนกลาง เป็นผลให้ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีของ สวพ.5 สามารถยกระดับการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีได้อย่างรวดเร็ว และได้รับการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025:2005 ได้ในปี 2556 นอกจากนี้ผลการทำงานร่วมกันอย่างหนักของห้องปฏิบัติการสวนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้ห้องปฏิบัติการปุ๋ยเคมีทั้งสวนกลางและส่วนภูมิภาคได้รับรางวัลประเภทบริการวิชาการระดับดีจากกรมวิชาการเกษตรประจำปี 2557 ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการห้องปฏิบัติการเครือข่ายตรวจสอบคุณภาพปุ๋ย (อมราและคณะ, 2557)

4.4 การลดระยะเวลาการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี จากความพยายามที่จะลดระยะเวลาการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี เพื่อการควบคุมตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย ให้ได้โดยที่คุณภาพและมาตรฐานของการวิเคราะห์ไม่ลดลง และไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของบริการวิเคราะห์ด้านอื่น ๆ ของกลุ่ม ในปี 2558 พบว่าระยะเวลาการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 51.0 วัน/ตัวอย่าง จากการประกาศให้การลดระยะเวลาการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเพื่อควบคุมตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย เป็นหัวข้อในการปรับปรุงในระบบคุณภาพ ISO/IEC 17025:2005 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2558 พบว่าปี 2559 ระยะเวลาเฉลี่ยลดลงเป็น 34.3 วัน/ตัวอย่าง และหลังจากที่กลุ่มพัฒนาฯ ผลักดันเรื่องลดระยะเวลาการวิเคราะห์เป็น Overall Objective ในระบบคุณภาพ ISO/IEC 17025:2005 ในวันที่ 2 สิงหาคม 2559 เป็นผลให้ระยะเวลาวิเคราะห์เฉลี่ยเป็น 12.7 วัน/ตัวอย่าง ในปี 2560 ซึ่งเป็นผลจาก

4.4.1 ผอ.กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตคือเสาหลักของผู้ไต่บังคับบัญชา เนื่องจากคดีปุ๋ยเป็นคดีอาญา ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานต้องกระทำอย่างระมัดระวังที่ต้องไม่มีคำว่าผิดพลาด ผอ. กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต จึงเป็นผู้ตรวจทานข้อมูลดิบของทุกรายการวิเคราะห์ ทั้งตรวจสอบใบรายงานผลครั้งสุดท้ายก่อนออกรายงาน เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานสวนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้วิเคราะห์ รวมทั้งเป็นพยานผู้วิเคราะห์กรณีปุ๋ยถูกดำเนินคดี

4.4.2 การจัดองค์กร ถึงแม้ว่าห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ของ สวพ.5 จะมีบุคลากรเพียงไม่กี่อัตรา และอยู่ในสภาพที่สลับกันลาศึกษาต่อก็ตาม งานวิเคราะห์ปัจจัยการผลิต ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ดิน พืช ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำ กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต ได้จัดให้การบริการวิเคราะห์ปุ๋ย เป็นความสำคัญอันดับหนึ่ง โดยเฉพาะการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีที่ กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิตได้ฝึกอบรมบุคลากรและปรับการทำงาน จนได้ผู้วิเคราะห์ 1 ราย/รายการวิเคราะห์ และมีผู้วิเคราะห์ซ้ำเพื่อยืนยันผลกรณีผลวิเคราะห์ไม่ผ่านมาตรฐาน

4.4.3 จัดหัวหน้างานรับผิดชอบ หัวหน้างานจะคอยช่วยกำกับดูแลและกระตุ้นลูกทีมให้ปฏิบัติงานแล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

4.4.4 ได้รับการสนับสนุนอาคารปฏิบัติการและเครื่องมือคุณภาพสูง ในปี 2557 สวพ. 5 ได้รับการสนับสนุนอาคารปฏิบัติการ 2 ชั้น พื้นที่ทำงานประมาณ 850 ตร.ม. ได้รับเครื่อง Inductively coupled plasma atomic emission spectrometer (ICP-OES), Microwave digestion

และ Spectrophotometer ที่มี auto sampler ในปี 2558 2559 และ 2560 รวมทั้งได้เครื่องมืออื่นๆ มาทดแทนเครื่องมือเดิมอย่างต่อเนื่อง ทำให้การวิเคราะห์สามารถทำได้อย่างรวดเร็วขึ้น

4.4.5 คุณภาพปุ๋ยเคมีที่วางจำหน่ายมีคุณภาพสูงขึ้น จากการปฏิบัติงานที่เข้มงวด ของเจ้าหน้าที่ จึงทำให้คุณภาพของปุ๋ยเคมีที่จำหน่ายในเขต สวพ.5 มีคุณภาพสูงอย่างมาก เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวอย่างจึงผ่านมาตรฐานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่ต้องวิเคราะห์ซ้ำ ส่งผลให้ผู้วิเคราะห์สามารถรายงานผลได้อย่างรวดเร็ว

5. การดำเนินคดี จากการติดตามคดีระหว่างปี 2551-2555 ที่ สวพ.5 ดำเนินการกล่าวโทษร้องทุกข์ ผู้จำหน่ายกับพนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจ ที่สถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีตั้งอยู่ จำนวน 286 คดี หลังจากได้กล่าวโทษร้องทุกข์แล้ว สวพ.5 ได้ทำการติดตามความก้าวหน้าของคดีผู้จำหน่าย ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 11 เมษายน 2557 พบว่า 1) คดีอยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน 38 คดี 2) คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของพนักงานอัยการ 31 คดี 3) พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าสั่งไม่ฟ้อง 136 คดี 4) คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาตัดสินของศาล 4 คดี และ 5) ศาลตัดสินแล้ว 77 คดี

การพิจารณาของพนักงานอัยการที่เสร็จสิ้นแล้วจำนวน 217 คดี พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง จำนวน 136 คดี คิดเป็นร้อยละ 62.7 และพนักงานอัยการสั่งฟ้อง จำนวน 81 คดี คิดเป็นร้อยละ 37.3 ในช่วงปี 2551-2554 เมื่อพิจารณาเป็นรายปี พบว่าการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2551 ร้อยละ 15.0 เพิ่มเป็นร้อยละ 58.3 ในปี 2554

ในช่วงปี 2551-2554 ศาลได้พิพากษาแล้วจำนวนรวม 77 คดี พบว่าผู้พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดทุกราย โดยมีการปรับตั้งแต่ 1,000-75,000 บาท โทษจำคุกสูงสุด 1 ปี โดยโทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้ 2 ปี บางคดีผู้พิพากษาให้คุมประพฤติ เป็นเวลา 1 ปี และให้รายงานตัวทุก 3 เดือน หรือให้ทำกิจกรรมบริการสังคม 12 ชั่วโมง

สรุปผลงานบริการ

จากการควบคุม กำกับดูแลการจำหน่ายปุ๋ยเคมีในเขตภาคกลางและภาคตะวันตกตั้งแต่ปี 2547-2560 พบว่าสถานที่จำหน่ายปุ๋ยเคมีเกือบทั้งหมดได้รับใบอนุญาตให้สามารถจำหน่ายปุ๋ยถูกต้องตามกฎหมาย โดยที่คุณภาพของปุ๋ยเคมีที่วางจำหน่ายมีคุณภาพที่สูงอย่างต่อเนื่อง จากที่ผ่านมาตรฐานเพียงร้อยละ 50.6 ในปี 2550 เป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 75.0 ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา นอกจากนี้ สวพ. 5 ยังได้พัฒนาระบบฐานข้อมูล (Database) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการ ในการขออนุญาตจำหน่ายปัจจัยการผลิต และช่วยในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในส่วนของงานวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี กลุ่มพัฒนาการตรวจสอบพืชและปัจจัยการผลิต ได้เปิดให้บริการวิเคราะห์ปุ๋ยเคมีเพื่อการควบคุมตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย ในปี 2551 และพัฒนาศักยภาพของงานวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง จนได้รับการรับรอง ISO/IEC 17025: 2005 ในปี 2556

สำหรับการดำเนินคดี จากการติดตามได้ในระหว่างปี 2551-2555 ที่ สวพ.5 กล่าวโทษร้องทุกข์ 286 คดี พบว่า 1) คดีอยู่ระหว่างสอบสวน 38 คดี 2) อยู่ระหว่างการพิจารณาของพนักงานอัยการ 31 คดี

3) พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง 136 คดี 4) อยู่ระหว่างการพิจารณาการตัดสินของศาล 4 คดี 5) ศาลตัดสินแล้ว 77 คดี ซึ่งทั้ง 77 คดี ผู้พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดทุกราย

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

1. เกษตรกรในเขตภาคกลางและภาคตะวันตกได้ใช้ปุ๋ยเคมี ที่มีคุณภาพถูกต้องตามกฎหมาย
2. ผู้ประกอบการจำหน่ายปุ๋ยเคมี มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามกฎหมาย
3. ด้วยระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพทำให้กรมวิชาการเกษตร สามารถสืบค้นข้อมูล และวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์
4. จากการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่อย่างเข้มแข็ง เสริมด้วยผลการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมีที่มีความแม่นยำและรวดเร็ว ทำให้กรมวิชาการเกษตรสามารถดำเนินคดีทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดได้ทันก่อนที่คดีจะหมดอายุความ
5. ผลการวิเคราะห์คุณภาพปุ๋ยเคมี สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาสู้มเก็บตัวอย่างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิจัยเกษตรเคมี. 2551. คู่มือวิธีวิเคราะห์ปุ๋ยเคมี. หจก. ฟันนี่ พับลิชชิง. กรุงเทพฯ. 66 หน้า.
- ยลสิทธิ์ อินทรสถิตย์ วิทยา อภัย ศักดิ์สิทธิ์ จรรยาภรณ์ นาดยา จันทรส่อง จิราภา เมืองคล้าย เกษสิริ ฉันทพิริยะพูน อรพิน หนูทอง สรัญญา ช่วงพิมพ์ อมรา หาญจวนิช และวรรณรัตน์ ชุตติบุตร. 2558. ห้องปฏิบัติการเครือข่ายมาตรฐาน ISO/IEC 17025: 2005 ในส่วนภูมิภาค เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและมั่นคงทางการเกษตรก้าวสู่ผู้นำ AEC, หน้า183-201. ใน: ผลงานวิจัยดีเด่นกรมวิชาการเกษตรประจำปี 2557. กรมวิชาการเกษตร.
- วีระพล พิพัฒน์ สุพจน์ สัตยากุล และจิตติชัย ไหญ่ผา. 2555. การควบคุมกำกับดูแลปัจจัยการผลิตให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พันธ์พืชและวัตถุอันตรายทางการเกษตร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, หน้า. 210-215. ใน: เอกสารประกอบประการประชุมวิชาการประจำปี 2555. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร.
- สวัสดิ์ สมสะอาด บรรลือ พรหมศรี และวงเดือน ประสมทอง. 2552 การควบคุมกำกับดูแลให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. 6 ฉบับ, หน้า.155-156. ใน: เอกสารประกอบการประชุมเสนอผลงานวิชาการประจำปี 2552. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร.
- สุพจน์ สัตยากุล. 2553. การควบคุมและกำกับตามกฎหมาย ตามที่กรมวิชาการเกษตรรับผิดชอบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, หน้า.101-106. ใน: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2553. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร.

- สุพจน์ สัตยากุล. 2554. ศึกษาการควบคุมปัจจัยการผลิตตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย พันธุ์พืชและวัตถุอันตรายทางการเกษตรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง, หน้า.178-190. ใน: เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2554. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 กรมวิชาการเกษตร.
- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. 2557. คู่มือการแบ่งตัวอย่างปุ๋ยที่ให้ธาตุอาหารพืชทางใบ. กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพฯ. 25 หน้า.
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 2558. เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรรายจังหวัด ปี 2556 แหล่งที่มา: http://www.oae.go.th/download/use_soilNew/soiNew/landused2556.html, 23 มกราคม 2561.
- อมรา หาญจวนิช วรรณรัตน์ ชุตินุตร จริยา วงศ์ตรี วิทยา อภัย ชัยศักดิ์ แผ้วผลสง นาดยา จันทร์ส่อง จิราภา เมืองคล้าย เกษสิริ ฉันทพิริยะพูน อรพิน หนูทอง อานนท์ สุขสวัสดิ์ และจริยา ประศาสน์ศรีสุภาพ. 2557. การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานให้บริการห้องปฏิบัติการเครือข่ายการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ย กรมวิชาการเกษตร, หน้า. 311-326. ใน: ผลงานวิจัยดีเด่นกรมวิชาการเกษตรประจำปี 2556. กรมวิชาการเกษตร.
- Index Mundi. 2016. FertilizerPrice. Available Source: <http://www.indexmundi.com/commodities>, December 20, 2016.
- Horwitz, W. and Latimer, G.E. (Eds.). 2005. Official Method of Analysis of AOAC International. 18th. AOAC International Inc., Gaithersberg, MD.
- The National Institute of Agro-environment Sciences. 1987. Official Method of Analysis of Fertilizers. Foundation Noorin Kosaikai, Tsukuba-shi, Ibaraki-ken. 130 pp.

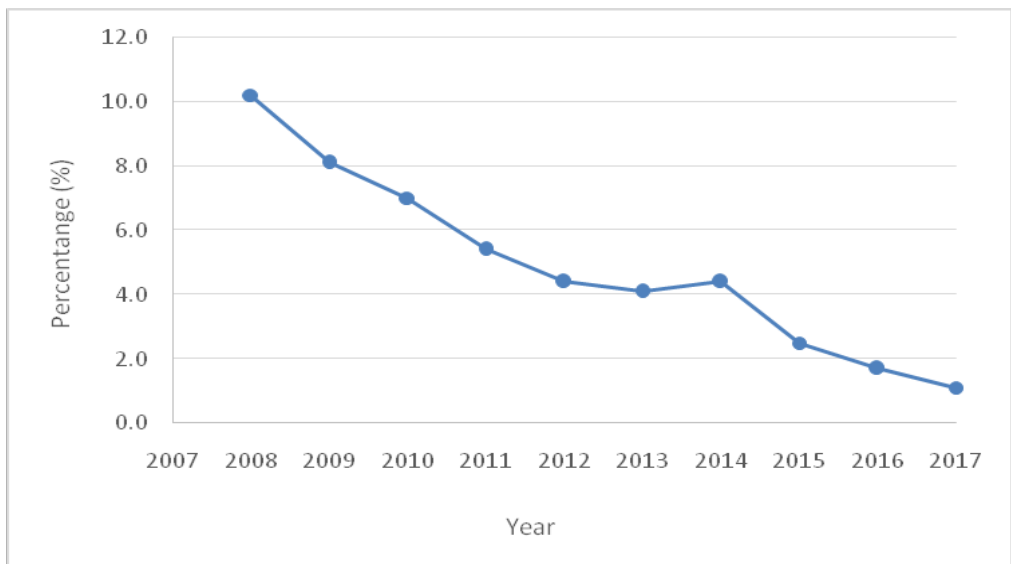

Figure 1 Place for Sale of Chemical Fertilizer with non-license.

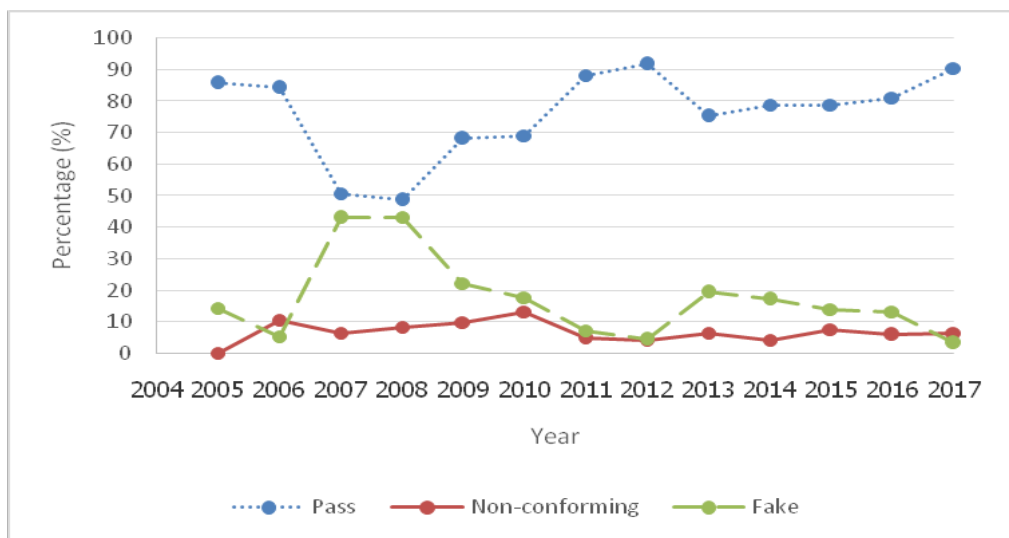

Figure 2 Analysis of Chemical Fertilizers for Litigation During 2005-2017.

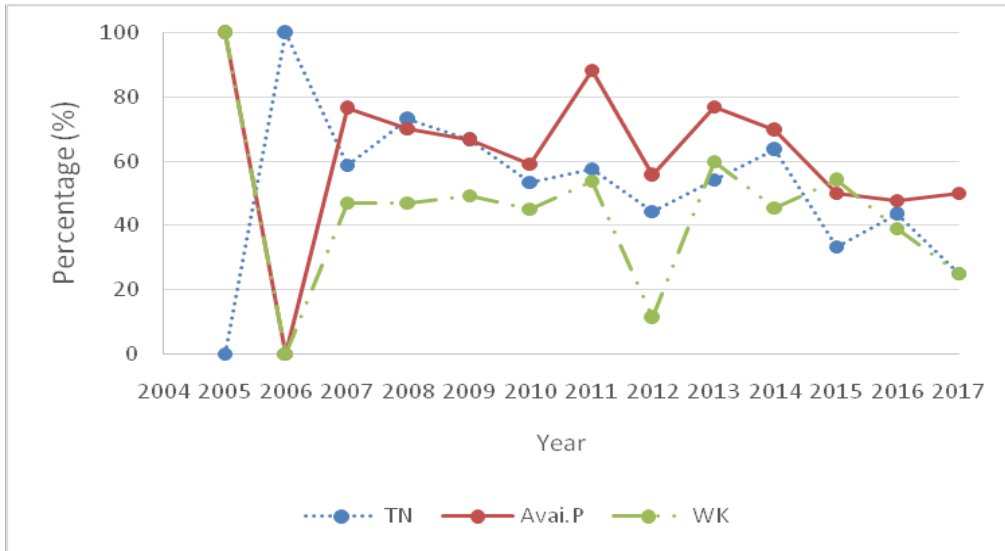

Figure 3 Analysis of Total Nitrogen, Available Phosphorus and Water Soluble Potassium in Fake Fertilizers of Chemical Fertilizers During 2006-2017.

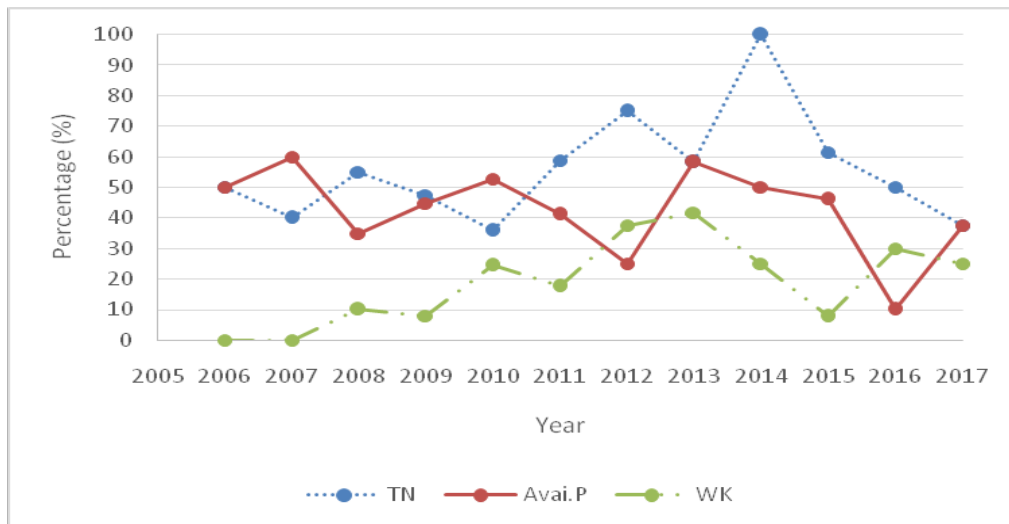

Figure 4 Analysis of Total Nitrogen, Available Phosphorus and Water Soluble Potassium in non-Conforming Standard of Chemical Fertilizers During 2005-2017.

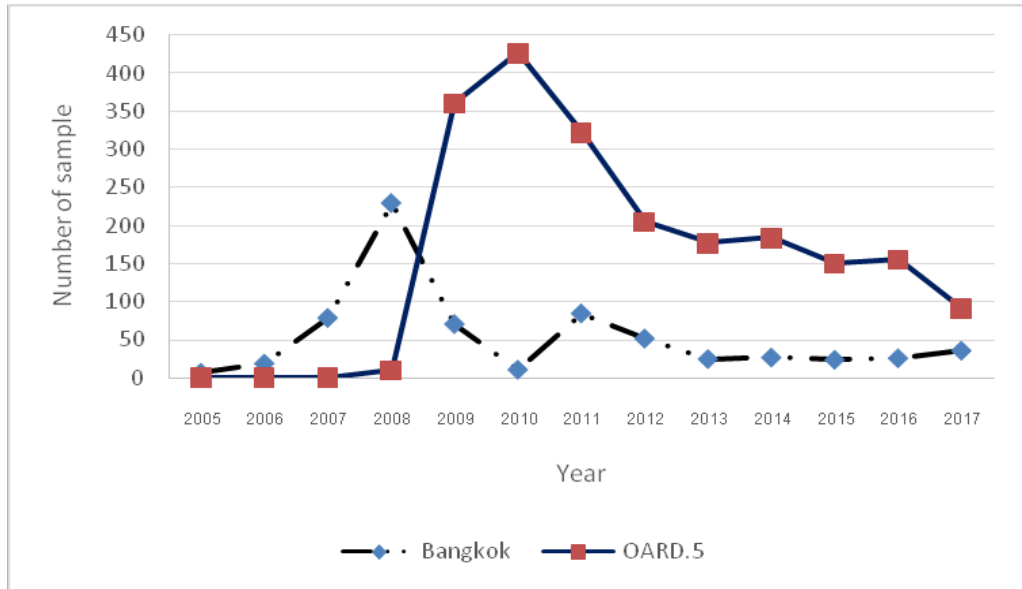

Figure 5 The Sampling of Chemical Fertilizers.

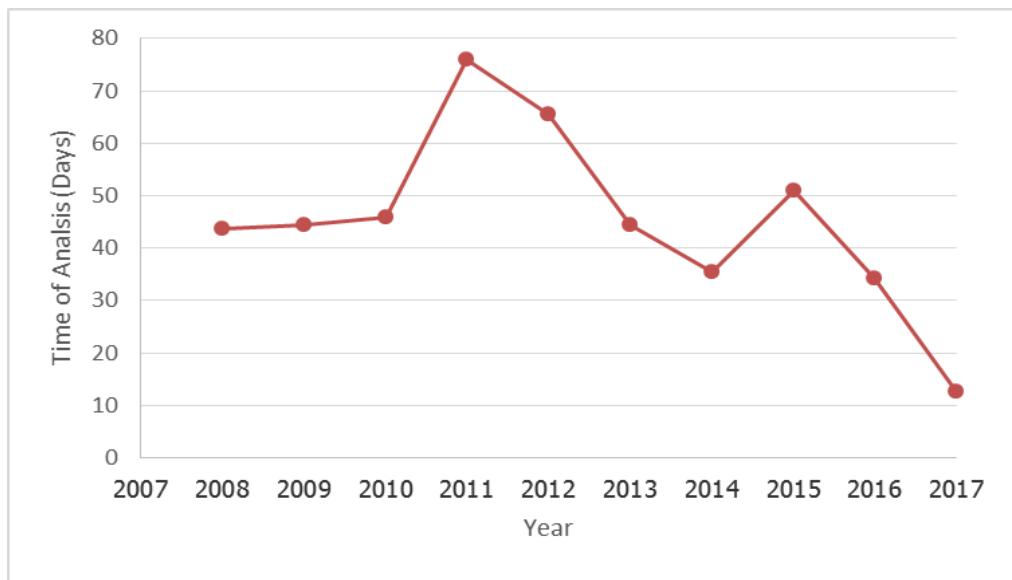

Figure 6 Period of Chemical Fertilizers Analysis.